

Nykyaikainen Teosofia.

Kirj. *Elia*.

I.

H. P. Blavatsky.

Jokainen, joka on lukenut tai kuullut puhuttavan nykyaikaisesta teosofiasta, tuntee H. P. Blavatskyn nimen, sillä rouva Blavatsky se oli, joka herätti sen merkillisen liikkeen, joka nykyään on levinnyt maapallomme kaikkiin ääriin ja epäilemättä syvästi on vaikuttanut aikamme henkeen.

Tästä teosofisten oppien ensimmäisestä julistajasta meidän vuosisadallamme on, kuten tiedetty, kerrottu jos jonkinmoista. Hänen vihamiehensä – ja niitä hänellä on ollut ja on lukuisia – ovat soimanneet ja herjanneet häntä ja keksineet hänessä kaikkia maailman vikoja, kun taas ystävät ja puolustajat ovat kilpailleet kaunopuheliaisuudessa häntä ylistelläkseen. Milloin hän on historiallisen ajan tai ainakin meidän vuosisatamme suurin petkuttaja, milloin hän on maailman vapahtaja, arvossa Jeesuksen ja Buddhan vertainen. Joskin totuus kulkenee kultaista keskitiesiä, on rouva Blavatsky epäilemättä ollut aikamme intressantisin henkilö, „19:n vuosisadan sfinksi“, eikä ankarinkaan vihamies ole kieltänyt hänen säkenöivää neroansa, hänen miltei yliluonnollista voimallisuuttaan. Elämänsä loppuvuosina sairaana ylenmääräisistä ponnistuksistaan – hän oli vuodesta 1876 lähtien ottanut tavakseen tehdä työtä kirjoituspöytänsä ääressä 17 tuntia vuorokaudessa – hän kuitenkin väsymättömällä innolla ajoi asiaansa kuolinhetkeensä saakka (1891).

Varmaankaan hän ei olisi saanut niin paljon vastustajia, jos vaan olisi tyytynyt julistamaan noita salaisia oppeja, joita sanoi olevansa käsketty esittämään maailmalle. Mutta kun hän samalla osottautui salaisten luonnonvoimain tietäjäksi tekemällä kaikenmoisia ihmeitä eli n. k. „okkultisia fenomeneja“ – fysikaalisia kokeita, joita ei voitu selittää tunnettujen luonnonlakien avulla – paljasti hän tietysti Akilleen kantapäähän, johon sivistynyt maailma heti iski keihäänsä, se kun vastikään oli ehtinyt kääntyä kaikkea salaperäistä kieltävään materialismiin. H. P. Blavatskyn Intiassa esittämät ilmiöt tulivat nim. Euroopassa tunnetuiksi mr A. P. Sinnetin kirjan kautta („The occult world“, ruotsinnettuna „Den dolda världens“). Lontoon Psykkinen seura, joka harrasti fenomenalismia, mutta ei uskonut magiaan, s. o. että ihminen tahdollaan vain saattaa hillitä luonnon salaisia voimia, lähetti ennakolta epäillen yhden jäsenensä, nuoren herra Hodgson'in Intiaan tutkimaan, miten asian laita oli. Tämä post festum tehty tutkiminen päättyi siihen, että mr Hodgson kirjoitti laajan Rapportin *), jossa lausui mielipiteensä olevan, että rouva Blavatsky (joka silloin jo oli Euroopassa) oli aika lailla pettänyt sekä mr Sinnetin että kaikki muut arvokkaat ja luotettavat englantilaiset, jotka mr Sinnetin kirjassa olivat menneet takaukseen ihmeitten todellisuudesta . . . Rouva Annie Besant, kuuluisa teosofipuhuja, kertoi kuitenkin näinä päivinä Tukholmassa ollessaan, että sama mr Hodgson oli hänelle – mrs Besantille – sanonut myöhempien kokemuksiansa nojalla täytyvänsä tunnustaa, että semmoisia ihmeitä, kuin H. P. Blavatsky vakuutetaan tehneen, *todellakin saattaa tehdä*.

Oli miten oli, rouva Blavatsky itse on kuollut, ja se, joka vaan tietää, mitä pahaa hänestä on sanottu, se ei tunne häntä kokonaan – jos laisinkaan. Suuren työn hän on tehnyt, ensi vuosisadan tulee näyttää, kuinka vahvat perustukset sillä on; tähän saakka se vain on edistynyt.

Lienee paikallaan tutustuttaa suomalaistakin yleisöä varsinkin teosofisiin oppeihin, joista nykyään puhutaan koko maailmassa. Johdatuksena mainittakoon, että Teosofinen seura perustettiin

*) Tämä raportti on muun muassa se lähde, josta K. af Geijerstam on ammentanut tietonsa.

v. 1875 New Yorkissa Pohjois-Amerikassa, ja kohta sen jälkeen (1876) rouva Blavatsky julkaisi ensi suurteoksensa, nimeltä „Isis Unveiled“ eli „Paljastettu Isis“ joka herätti mitä suurinta huomiota Amerikassa ja näytti todistavan tekijänsä perehtyneen salaiseen tietoon. Siinä julistettiin maailmalle, että kautta kaikkien aikojen on ollut salainen totuuteen vihittyjen mestarien veljeskunta, ihmisten, jotka rakkaudesta totuuteen järkähtämättömällä päättäväisyydellä ovat voittaneet alemman luontonsa ja kehittäneet itsessään korkeamman jumalallisen Minän, joka on saattanut heidät kaiken tiedon lähteen välittömään yhteyteen ja antanut heille muille käsittämättömän vallan luonnonvoimain yli. Nämä suuret henget olivat opettaneet ja lähettäneet rouva Blavatskyn herättämään ihmisissä uskon heidän jumalliseen alkuperäänsä, joka usko oli miltei kadonnut tänä aineellisuuden ja rakkaudettomuuden aikakautena; ja kuten rouva Blavatsky meidän päivinämme, olivat historian kuluessa miehet sellaiset kuin Jeesus, Buddha, Zoroaster, Mooses, Pytagoras, Plato ja lukemattomat muut olleet heidän lähettiläitään – jotkut heistä mestareita, niinkuin Jeesus ja Buddha, toiset rouva Blavatskyn lailla vain oppilaita . . .

Amerikasta tuo ihminen muutti Intiaan, mutta 80-luvulla hän tuli Eurooppaan rauhassa kirjoittaakseen uutta suurteostaan „The Secret Doctrinea“ eli „Salaista Oppia“. Tästä piti ensin tuleman edellisen kirjan jatko, mutta tietoja karttui niin runsaasti, kuten H. P. B. sanoi, että syntyi vallan itsenäinen, vielä laajempi salaisen viisauden esitys. „The Secret Doctrine“ oli sentähden pidettävä H. P. Blavatskyn pääteoksena ja sitä on tutkiminen, jos mieli syventyä teosofian oppeihin. Epäilemättä se osottaakin suurta edistystä edellisen rinnalla: monet opit, joihin siinä vain viitattiin, ovat tässä laajasti selitetyt ja monta uutta seikkaa on esiintuotu.

(Päivälehti 1898, N:o 21, Helsingissä, Torstaina 27 p. Tammikuuta 1898, s. 4, palstat 1-2.)

Nykyaikainen Teosofia.

Kirj. Elia.

II.

Salainen oppi.

Vuonna 1888 ilmestyi vihdoinkin Lontoossa H. P. Blavatskyn toinen suurteos „The Secret Doctrine, the Synthesis of science, Religion and Philosophy“ (Salainen Oppi, Tieteen, Uskonnon ja Filosofian Yhdistys). Jännityksellä sitä oli odotettu – sen tekijä kun jo oli maailmankuulu – suurella innostuksella sekin vastaanotettiin. „Kirja on sekä merkillinen että huvittava“, lausui Pall Mall Gazette'n arvostelija, „merkillinen oudoista ikivanhoista tiedoistaan, huvittava siitä valosta, johon se asettaa maailman uskonnot ja niiden synnyn.“

Riennämme yhtymään tähän lausuntoon. „Salainen Oppi“ on kaikin puolin omituinen tuote. Vaikka tekijä olikin syntyään venakko ja vasta iäkkäämpänä oppi englanninkieltä, on se kirjoitettu taidolla, joka vetää lukijan vaikeimmissa ja mutkaisimmissakin kohdissa mukaansa vilkkaan esitystapansa takia, siinä on kohtia, joiden runollinen kauneus hurmaa, ja toisia, jotka osuvat syvimpään siveelliseen tuntoon. Se on täynnä otteita kaikkien aikojen oppineiden teoksista, ja monet otteet ovat harvinaisista kirjoista, joita on löydettävissä vain Lontoon Brittiläisessä Museossa tai Rooman Vatikaanin kirjastossa. Tämä on senkin puolesta omituista, että rouva Blavatsky ei ollut mikään tieteellisesti sivistynyt yliopistonainen – seikkailija ja mieronkiertäjä vain, joka kirjoittaa teoksen, joka panee oppineimmankin professorin pään pyörälle . . . Onhan „Salaista Oppia“ kuten „Isis Unveiled“iäkin myöhemmin koetettu todistaa suureksi „humbuugiksi“, se kun vain olisi mahtava plagiaatti kaikenmoisista kirjoista (ktso Den afslöjade Isis av K. af Geijerstam) ja vallan äsken on rabbiini, professori Klein Upsalassa pienessä vihkosessa osottanut, että „Salaisen Opin“ tekijä on ollut huono heprean kielen tuntija (ihmekös tuo!), useat sanat kun ovat väärin kirjoitetut ja jopa väärin käännettykin.

Kaikki tämmöiset paljastukset ovat suuresta arvosta, koska ne varoittavat teosofeja valmistamasta „Salaiselle Opille“ samaa kohtaloa kuin on tullut Raamatun ja muiden kansainpyhien kirjojen osaksi: nim. että sitä pidettäisiin erehtymättömänä auktoriteettina. Ja H. P. Blavatskyn kunniaksi on mainittava, että hän itse aina huomautti, ettei hänen teoksiaan saisi katsoa minkäänmoiseksi ilmestyksiksi sanan tavallisessa merkityksessä merkityksessä. „Salaisen Opin“ alkulauseessa hän sanoo „näitä totuuksia ei esitetä (jumalallisen) *ilmestyksen* nimellä; ei myöskään tekijä ole ensimmäinen, joka on tämän salaisen viisauden tehnyt tutuksi ihmiskunnalle. Sillä miltei kaikki, mitä tämä teos sisältää, on löydettävissä tuhansista kirjoista, suurten aasialaisten ja alkuperäisten eurooppalaisten uskontojen pyhistä kirjoituksista – kätkeytyä hieroglyfien ja symbolien peittoon ja sen johdosta jätettynä tähän saakka huomaamatta. Käsillä oleva teos koettaa yhdistää näiden vanhain alkutekstien sisällyksen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.“

Toiselta puolen todistukset „Salaisen Opin“ plagiarisesta luonteesta kadottavat arvonsa, kun ottaa huomioon, ettei rouva Blavatsky koskaan väittänyt muuta kun että se, mitä hän kirjoitti ja opetti, oli luettavissa kaikkien aikain mystikkojen, okkultistien, alkemistien, kabbalistien, suurten filosofien ja teosofien j. n. e. kirjoista ja muistiinpanoista. Hän – H. P. B. – vain yhdisti ja valaisi, mitä niissä oli hajanaista ja epäselvää.

Yhtäkaikki – „The Secret Doctrine“ on vallan intressanti kirja, ja jos lukija on vähänkin maltillinen ja ennakkoluuloton, niin hän varmaan voi sekä nauttia että hyötyä siitä. Tosin sen lukeminen aluksi tuottaa vaikeutta, ja monen innostus on laimennut, kun hän mielestään on kirjasta huomannut sekä järjestelmällisyyden että yhtäpitävyyden puutetta. Mutta mahdotonta on vaatia, että kirja huvittaisi muita kuin niitä, jotka tunkemalla sen henkeen koettavat sitä ymmärtää. Me

olemme liian tottuneet vain näkemään elämän ja luonnon tuhansia vaihtelevia muotoja, kun taas mystikko vakaasti tarkkaa ainoaa Elämää ja muotoihin salattua henkeä. Sitä paitse „Salainen oppi“ ei esitä koko muinaista viisautta, vaan muutamia sen pääoppeja, joten kaikki systeemin rakentaminen on mahdoton.

Teosofia sanotaan nim. esittävän uudenaikaisessa puvussa muutamia pääpiirteitä niin kutsutusta *Viisaususkonnosta*, joka ammoisia aikoja sitten, kun koko ihmiskunta puhui samaa kieltä, oli kaikille yhteinen maailmankatsomus. Tämän viisaususkonnon henkinen sisälllys vetäysi kumminkin syrjään ja tuli käsittämättömäksi ja sentähden salaiseksi samassa määrin kuin ihmiskunta kehittyi aistilliseen suuntaan; mutta alkuperäisiä kirjoituksia, jotka todistavat sen syntyä ja oppeja, löytyy tänäkin päivänä Salaisen Veljeskunnan laajoissa maanalaisissa kirjastoissa.

Sellaiseen okkulttiseen alkutekstiin perustuu „Salainen Oppi“. Se on ikivanha käsikirjoitus, kirjoitettu palmulehdille, jotka tuntemattomalla kemiallisella tavalla on suojattu tulen, veden ja ilman tuhoja vastaan. Sen nimi on *Dzyanin kirja* eli Jumalallisen Tiedon Kirja – ja on kirjoitettu Senzarin kielellä, joka on salainen, kaikkien aikain vihittyjen adeptien käyttämä kieli. „Salaiseen Oppiin“ on siitä käännetty 19 runoa, jotka muutaman okkulttisen kommentaarin ohessa muodostavat ne ainekset, joita H. P. Blavatskyä oli käsketty selittämään nykyiselle sukupolvelle tajuttavassa muodossa.

Kirjansa sisällön madame Blavatsky on jakanut kahteen laajaan noin 800 suurta sivua käsittävään nidokseen. Ensimmäisen nimenä on „Cosmogogenesis“ – Maailman synty, ja toisen „Amthropogenesis“ – Ihmisen luominen. Kumpikin jakautuu kolmeen jaksoon, joista ensimmäinen esittää viisaususkonnon oppeja maailman ja ihmisen synnystä vertailemalla niitä suurten uskontojen vastaaviin oppeihin. Toinen jakso käsittelee symboliikan syntyä ja kehitystä ja selvittelee eri uskontojen teologiaa, osottaen niiden dogmien ja mysteerein tosimerkityksen; kolmas jakso lopuksi on salaista ja nykyistä tiedettä koskeva liite ja on länsimaiselle lukijalle aluksi viehättävin ja helpoin käsittää. Siinä esiytyvät okkultismin opit ja tieteen teoriat vastatusten, ja tekijä osottaa aivan selvästi monien nykyisten tieteellisten hypoteessien ristiriitaisuuden, samassa suuresti kunnioittaen ja ihailien tutkimuksen oikeita tuloksia.

Tarkoituksemme on nyt luoda lyhyt silmäys esoterisiin oppeihin sinään. Jätämme kaikki todisteet, sekä uskontoja vertaamalla saadut että luonnontieteiden todisteet. Kaikki ne luettakoon „Salaisesta Opista“, jossa niitä on viljalta. Toivomme vain voivamme antaa kuvan, joskin vaillinaisen alkuperäisestä Viisaususkonnosta, joka „Salaisen Opin“ mukaan on kaikkien myöhempiin uskonsysteemien juuri.